

6. Круцевич, Т. Ю. Оцінка як один із факторів підвищення мотивації до фізичної активності [Текст] / Т. Ю. Круцевич // Фізичне виховання. – 1999. – № 1. – С. 47–50.

7. Коц, Я. М. Спортивная физиология [Текст] / Я. М. Коц // Спортивная физиология. – М. : Физкультура и спорт, 2006. – 274 с.

Отримано 1.10.2010. ХДУХТ, Харків.

© Л.І. Петрова, М.О. Левченко, 2010.

УДК 372.81'243 (048.3)

О.Ф. Бєлікова, викл.

А.О. Колесник, канд. техн. наук, ст. викл.

АНОТУВАННЯ ТА РЕФЕРУВАННЯ ЯК МЕТОДИЧНІ ПРИЙОМИ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ІЗ ПРОФЕСІЙНОЮ ЛІТЕРАТУРОЮ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ

Розглянуто теоретичні й методичні питання навчання студентів реферувати й анотувати професійної літератури іноземною мовою. Навички реферативного перекладу визначено як складову частину професійної компетенції майбутніх фахівців. Запропоновано методичні рекомендації щодо роботи з професійними текстами засобами оптимізації процесу навчання іноземній мові.

Рассмотрены теоретические и методические вопросы обучения студентов реферированию и аннотированию профессиональной литературы на иностранном языке. Навыки реферативного перевода определены как составная часть профессиональной компетенции будущих специалистов. Предложены методические рекомендации по работе с профессиональными текстами как дополнительное средство оптимизации процесса обучения иностранному языку.

The theoretical and methodical aspects of teaching students to summarize and annotate professional literature in foreign language are considered. Skills of abstract translation are determined as component part of professional competence of future specialists. Methodical recommendations on work with professional texts as additional means of optimization of foreign language teaching process are offered.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Навчання іноземній мові в немовному ВНЗ має низку особливостей, що зумовлені специфікою освітньої програми, більшу частину якої складають точні науки.

Основне завдання, на яке зорієнтоване вивчення іноземної мови в немовному ВНЗ, – це навчити студентів користуватися іншомовною літературою зі спеціальності в професійних цілях і вміти висловлюватися іноземною мовою з питань, що пов'язані з майбутньою професією.

Проте, потрібно відзначити, що завдання стосовно формування вміння користуватися літературою за фахом часто залишається невирішеним. Очевидно, що однією з причин такої ситуації є переконання багатьох студентів у тому, що переклад і реферування – це найлегший вид мовленнєвої діяльності. Уважається, що за допомогою словника можна перекласти будь-який текст навіть за наявності мінімальних мовленнєвих навичок. Але на практиці виявляється, що під час перекладу, а тим більше реферування спеціалізованого тексту, перед студентами постають труднощі, тому що вони не знають його особливостей, а також ігнорують виникаючі в цьому процесі мовні труднощі.

Водночас поряд із традиційним повним перекладом широкого розповсюдження набули нові види й типи технічного перекладу [2]. До їхнього числа відносяться реферативний переклад й анотування, в яких у скомпресованому вигляді містяться відносно детальні відомості про такі характеристики первинного тексту, як його призначення, тематика, методи дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Автори наукових праць пропонують різні підходи до тлумачення поняття реферування. У роботах В.І. Соловйова, А.А. Гречихіної, Р.Л. Колінсона, Дж. Кобліца реферування розглядається як один з видів мовленнєвої діяльності, що носить репродуктивний характер. Інші автори, наприклад, Ж.І. Мануельян, Т.І. Ковальчук, дослідили навчальний потенціал реферування й педагогічні основи формування мовної особистості за допомогою культури іншомовного читання в цілому та реферування як окремого його елемента. У наукових працях А.А. Вейзе розглянуті теоретичні й практичні аспекти реферування в контексті досягнення інформативної й навчальної цілей. Суттєвий внесок у розвиток проблеми реферування зробила Л.А. Анісімова, яка розглядала реферування з позиції навчання рідній й іноземній мовам у контексті багатомовної освіти.

Мета та завдання статті. Мета статті – проаналізувати роль реферування й анотування іноземною мовою у професійній підготовці фахівців та визначити етапи організації навчання студентів реферуванню й анотуванню.

Виклад основного матеріалу дослідження. Актуальність наведеного дослідження зумовлено потребою майбутніх фахівців в оволо-

дінні навичками й уміннями реферативного перекладу, що є одним з найважливіших видів роботи в процесі навчання іноземній мові студентів немовних спеціальностей і призводить до значного підвищення рівня знань іноземної мови випускниками ВНЗ. Діапазон використання рефератів і анотацій, основним призначенням яких є оперативне поширення науково-технічної інформації, надзвичайно широкий. Оскільки вони є найбільш економним засобом ознайомлення з матеріалом першоджерела, дані види вторинних текстів застосовуються в інформаційному забезпеченні науково-дослідницьких робіт, навчального процесу, виступають засобом обміну інформацією в міжнародному масштабі.

Знання основ реферативного перекладу й анотування дозволяє швидко орієнтуватися в літературі зі спеціальності й не витратити зайвий час на трудомісткий процес дослівного перекладу. У повсякденній практиці багатьох спеціалістів постійно виникає необхідність усного або письмового викладу рідною мовою короткого змісту тих чи інших іншомовних матеріалів, що містять корисну інформацію. Також широко розповсюджена практика публікування наукових і технічних статей в журналах і тематичних збірниках рідною мовою з реферативним викладом їхнього основного змісту іноземною мовою.

Техніка всіх перерахованих видів діяльності становить сутність реферативного перекладу й анотації.

Незважаючи на різноманіття властивих реферату й анотації функцій (інформативна, комунікативна, довідкова й ін.), у практиці викладання іноземних мов дані види текстів мають переважно навчальну функцію. Цикл навчання реферуванню й анотуванню професійних текстів, на наш погляд, слід організувати у чотири етапи: 1) мотиваційно-орієнтуючий; 2) цільовий (визначення цілей); 3) розвивально-формуючий; 4) узагальнюючий. Подібні види роботи зі спеціальними текстами іноземною мовою мають на меті практичні, освітні й виховні цілі, що утворюють стійку єдність. Реалізація даних цілей спрямована на придбання певного рівня комунікативної компетенції, що забезпечує практичне використання мови, залучення до різноманітних джерел інформації, закритим для сприйняття за умов відсутності знання мови.

У межах першого етапу здійснюється актуалізація мотиваційної основи навчання іноземній мові з метою розвитку й/або активізації розуміння необхідності й корисності володіння іноземною мовою у різноманітній практичній діяльності фахівця, що продиктовано тенденціями розвитку сучасного суспільства. При цьому теоретичний огляд

тематичних блоків «Реферування», «Анотування» включає презентацію наступних аспектів предмета вивчення:

- основних етапів, основних понять і специфіки реферування й анотування іноземних джерел;
- методів викладу інформації в рефераті й анотації;
- загальних і відмінних характеристик реферату й анотації;
- особливостей мови й стилю реферату (анотації) й лексико-граматичних засобів викладу.

Розпочинаючи навчальну роботу з іншомовними професійно-орієнтованими текстами, необхідно чітко розрізняти реферування як креативний мовленнєво-розумовий процес аналітичної переробки текстової інформації, що базується на мовній компетенції й анотування як компресійний спосіб дескриптивної презентації інформації першоджерела. Отже, принципова різниця між рефератом й анотацією полягає в способі викладу інформації першоджерела й параметрах обсягу текстового документа, отриманого в результаті вищеописаних операцій.

У ході другого етапу викладач і студенти спільно встановлюють мету і завдання навчання реферуванню й анотуванню іншомовної літератури в системі комплексної підготовки спеціаліста. Визначається текстовий матеріал для групового й самостійного реферування й анотування. Дані матеріали можуть бути використані викладачами й студентами для організації навчального процесу, як на аудиторних заняттях, так і під час виконання семестрових завдань у межах організованої самостійної роботи студентів. Застосування самостійної роботи в формі реферування й анотування текстів іноземною мовою розглядається як одна з форм контролю досягнення планованого результату, отриманого в ході проходження навчального модуля – базового курсу іноземної мови, під час вивчення якого формуються знання й види діяльності, визначені робочою програмою з дисципліни. Освоєння теоретичних розділів, підкріплюване запитаннями для самоконтролю, випереджає третій етап освітнього процесу, покликаний практично закріпити отриману інформацію в конкретних творчих вправах.

На третьому етапі здійснюється засвоєння професійної лексики, закладаються, активізуються й закріплюються практичні навички застосування знань, отриманих під час вивчення іноземної мови в ситуаціях повсякденного професійного спілкування. При цьому специфіка міждисциплінарних зв'язків у даному процесі визначається ролями суб'єктів освітнього процесу, де викладач виступає як провідник іншої лінгво-культури, а студенти – як носії базових знань у сфері своєї професійної діяльності.

Для більш поглибленого вивчення проблем реферування й анотування текстів за фахом, а також зміцнення теоретичних знань на практиці доцільним є залучення до освітнього процесу співробітників випускаючих кафедр, а також працівників бібліотечної системи. Відбір мовного матеріалу, що враховує професійну орієнтацію студентів, неможливий без установа тисних контактів з педагогічними колективами профілюючих кафедр. Міждисциплінарна взаємодія подібного роду дозволяє вирішити завдання розвитку й формування комплексу навчально-методичних матеріалів, що сприяє активізації мовної й вузькоспеціальної підготовки в їх нерозривному зв'язку. Об'єднані зусилля викладачів іноземної мови й представників профілюючих кафедр дозволяють визначити змістовну сторону навчальних матеріалів, послідовність їх подання, термінологічний мінімум із спеціальності, приклади комунікативних ситуацій для фахівця.

Метою четвертого етапу є систематизація отриманих знань і підсумковий контроль якості їх практичного застосування. Таким чином, дану науково-методичну концепцію побудовано на принципі «від простого до складного». Іншими словами, дослідники проблеми пропонують шлях поступового й систематичного оволодіння навичками реферування й анотування професійної інформації: від простих текстів – до складних текстів, від колективної аудиторної роботи – до самостійної [3].

Як форма поточного або підсумкового контролю реферування й анотування професійних текстів іноземною мовою також має низку переваг. Ці переваги полягають у діяльній характері даної форми контролю, а саме: 1) відповідно до вимог змістовної й конструктивної валідності; 2) в ефективності прикладного використання набутих професійних умінь аналізу й систематизації під час вирішення поставлених завдань; 3) у можливості поєднання процесів освіти й навчання із самоосвітою та самонавчанням [1].

Контроль якості отриманих знань у формі реферування й анотування професійних текстів нерозривно пов'язаний з рейтинговою системою контролю. У цьому випадку рейтингова форма контролю є ефективним засобом розвиваючого й формуючого впливу. Виділяють два аспекти застосування рейтингової оцінки під час реферування й анотування текстів. З одного боку, рейтингова система виступає як цілеспрямований процес стимулювання активності студентів. З іншого боку, подібна форма оцінки є своєрідним маркером ступеня креативності або, навпаки, трафаретності вирішення поставлених у навчанні завдань [1].

Курс навчання реферативному перекладу розрахований на до- сить компетентну в професійній сфері аудиторію студентів. Рекомен- дується застосовувати дану форму роботи на практиці за наявності у студентів необхідного лексико-граматичного мінімуму володіння іно- земною мовою на етапі переходу до вивчення професійних дисциплін.

Навчальному матеріалу даного курсу слід відводити час на ко- жному практичному занятті з іноземної мови, правильно поєднуючи базовий і додатковий матеріал.

Проведений інтерпретаційний експеримент, що ставив метою виявлення глибини розуміння студентами професійних текстів, і дос- від роботи в даній сфері дозволили виявити залежність результатів сприйняття текстового матеріалу від наступних чинників: 1) соціоку- льтурного рівня студента; 2) ступеня засвоєння предметного профе- сійного знання на рівні понять і уявлень та рівня володіння іноземною мовою як складовими частинами соціокультурної компетенції; 3) тек- стових перемінних (доступності тексту для розуміння); 4) мотиваційної основи освітньо-навчального процесу за допомогою читання профе- сійних текстів, що зумовлює рівень активності студентів.

Роль мотиваційної основи процесу навчання іноземній мові та реферуванню й анотуванню професійних текстів як його складової частини є надзвичайно важливою. Чітко сформована утилітарна оцінка кінцевих результатів і перспектив занять з використанням спеціалізо- ваної літератури в поєднанні з методикою рейтингового контролю створює сприятливу педагогічну ситуацію, відзначену позитивними реакціями студентів й активізацією навчальної діяльності [4; 5].

Висновки. Можливості використання професійних текстових матеріалів у плані підготовки кваліфікованих фахівців зі знанням іно- земної мови великі. Даний вид навчально-методичної діяльності ство- рює сприятливі можливості об'єднання технічної й гуманітарної осві- ти, сприяє особистісному зростанню студентів, знайомить із реаліями країни мови, що вивчається. Викладені рекомендації щодо роботи з іншомовними професійними текстами в немовному ВНЗ можна розг- лядати як додатковий засіб оптимізації процесу вивчення іноземної мови, що зорієнтований на подальший розвиток форм і методів вирі- шення поставлених навчальних завдань.

Список літератури

1. Алещанова, И. В. Реферирование газетных текстов как модульный сегмент учебной дисциплины [Текст] / И. В. Алещанова, Л. М. Бурдоленко // Новые образовательные системы и технологии обучения в вузе : Сб. научн. трудов. – В. : Волгоградский технический университет, 2009. – С. 177–180.

2. Вейзе, А. А. Практическое пособие по обучению реферативному переводу [Текст] / А. А. Вейзе, А. В. Коньшева – Минск : МГЛУ, 2007. – 197 с.

3. Карпова, И. В. Коммуникативно-когнитивный подход к обучению реферированию студентов на продвинутом уровне в неязыковом вузе (Экономический профиль, немецкий язык) [Текст] : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. : защищена 25.04.2005 : утв. 22.06.2005 / Карпова Ирина Владимировна – М., 2005. – 151 с.

4. Серебрянская, І. М. Реферування як засіб підвищення інтенсивності навчання іноземної мови у вищих навчальних закладах [Текст] / І. М. Серебрянская // Вісник СумДУ. – 2006. – № 3. – С. 86–90.

5. Рябова, Н. Н. Навчання реферуванню та анотуванню іншомовних текстів студентів немовних вузів [Текст] / Н. Н. Рябова // Культура народів Причорномор'я. – Симферополь : Межвузовский центр «Крым», 2003. – № 37. – С. 373–375.

Отримано 1.10.2010. ХДУХТ, Харків.

© О.Ф. Белікова, А.О. Колесник, 2010.

УДК 81'255.4

А.О. Колесник, канд. техн. наук

О.Ф. Белікова, викл.

АВТЕНТИЧНІ ТЕКСТОВІ МАТЕРІАЛИ ЯК ОСНОВА НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНІЙ МОВІ ТА КУЛЬТУРИ

Розглянуто використання автентичних текстових матеріалів як одну з основ навчання іноземній мові та культурі. Наведено оптимальну методику використання автентичних текстів під час викладання іноземної мови.

Рассмотрено использование аутентичных текстовых материалов как одну из основ обучения иностранному языку и культуре. Приведена оптимальная методика использования аутентичных текстов во время преподавания иностранного языка.

The use of authentic text materials is considered as one of bases of teaching to the foreign language and culture. The optimum method of the use of authentic texts during teaching of foreign language is resulted.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Останні роки економічних та політичних перетворень радикально змінили соціокультурний контекст вивчення мов міжнародного спілкування в Україні й інших, особливо європейських країнах, що не могло не призвести до появи нових потреб у вивченні мов і культур.